

خانه‌ای که رویای خادم‌باشی را در سردارد!

روزگار به دستش عصای پیری داده و رنگ از صورتش گرفته است و در حسرت ایام گذشته، خواب خادم‌باشی را می‌بیند که هر روز دستی بر سر و رویش می‌کشد تا مبادا فرسوده و تخریب شود.

به گزارش سایت خبری پرسون، خانه تاریخی خادم‌باشی با حدود ۲ هزار متر مربع مساحت در محله اوچدکان، کوچه سرتیپ‌آباد شهر اردبیل واقع شده و مالک آن، در قرن هشتم هجری قمری خدمتگزار بقعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی بوده و او را خادم‌باشی می‌نامیده‌اند و خانه او نیز به همین نام شهرت یافته است.

می‌دانیم که صفویان، برو بیایی داشته‌اند و با ترویج تشیع و استقرار حکومت یکپارچه در ایران، دارای اسم و رسم بودند و بناهای تاریخی آنها که به عنوان مجموعه جهانی شیخ صفی‌الدین اردبیلی شناخته می‌شود، محل رجوع خواص و حضور برجستگان بوده است و خادم‌باشی که تولیت امور خدماتی ساختمان صفویان را عهده‌دار بوده، بی‌تردید مردی صاحب سلیقه و مدیر بوده است.

خادم‌باشی در قید حیات نیست تا به خانه خود همچون بقعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی سر و سامان دهد و تر و تمیز نگهدارد و دوستداران میراث فرهنگی نسبت به سرگذشت آن عمارت تاریخی نگران هستند.

از همین رو خانه او نیز که امروزه با نام خانه خادم‌باشی شناخته می‌شود، از آراستگی و پیراستگی خاصی برخوردار بوده و ارج و ارزش آن، کمتر از خانه‌های تاریخی اشراف و نجیب‌زادگان نبوده است.

قد خمیده خانه خادم‌باشی

عمارت بی‌خدمه خادم‌باشی این روزها حال خوبی ندارد، نایی برایش نمانده و آجرهایش چون دندان‌های پیر فرتوت ریخته است و پنجره‌هایش که زمانی هنگام باز و بسته شدن، گویی به روی میهمانان لبخند می‌زد، صدایی همچون ناله انسانی تحت شکنجه را می‌دهد.

این اثر تاریخی بیش از آنکه به میراث فرهنگی شبیه باشد، به یک زیرخاکی مشابیه دارد و به تازگی خبری در فضای مجازی پیچید که داربست‌های خانه خادم‌باشی را کنده و برده‌اند و بنا در خطر تخریب کامل قرار گرفته است.

خانه خادم‌باشی دارای هشتی ورودی و حیاط اندرونی و بیرونی است و دیوارهای بیرونی آن از کاهگل ساخته شده و در قسمت سر درب، دیوارهای طاق نماها با آجر به صورت مجلل و زیبا کار شده است و به طور کلی سه حیاط دارد و در حیاط اول، ساختمانی نعل شکل و یک طبقه داشته که دارای هفت اتاق تو در تو بوده است.

خانه تاریخی خادم‌باشی در اردبیل

در حیاط دوم، بقایای ساختمانی ۲ طبقه به همراه زیر زمین دیده می‌شود و ساختمان به صورت متقارن بوده و همه چیز به صورت قرینه در ۲ طرف آن قابل مشاهده بوده است و جای چند شومینه دیواری هم در طبقات اول و دوم آن وجود دارد.

از تزیینات ساختمان می‌توان به آجرکاری طاق نمای دیوار حیاط و گره بندی در و پنجره‌ها اشاره کرد و حیاط سوم خالی از ساختمان است و در قسمت بیرونی (حسینیه) تزیینات نقاشی و اروسی زیبایی وجود داشته که گویا در اثر آتش‌سوزی از بین رفته است.

این قبیل خانه‌های بزرگ محل زندگی خانوادگی پدربزرگ‌ها، مادربزرگ‌ها و فرزندان و حتی نوه‌ها بوده است و از همین رو طبقات و اتاق‌های متعددی دارند و حیاط بزرگ عمارت خادم‌باشی نیز که قدمگاه اهالی خانه و میهمانان مختلف بوده، اکنون مثل زمینی لم‌یزرع انباشته از علف‌های هرز و مور و ملخ است.

کلید خانه دست کیست؟

خادم‌باشی در قید حیات نیست تا به خانه خود همچون بقعه شیخ صفی‌الدین اردبیلی سر و سامان دهد و تر و تمیز نگهدارد و دوستداران میراث فرهنگی نسبت به سرگذشت آن عمارت تاریخی نگران هستند و نگاه افکار عمومی متوجه اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان اردبیل شده است.

سراغ معاون میراث فرهنگی این اداره کل را گرفتیم و او با اشاره به اهمیت خانه خادم‌باشی اذعان کرد که این بنا از خانه‌های بسیار با ارزش تاریخی است و در ۲۵ مهر ۱۳۸۳ با شماره ۱۱۱۹۵ به‌عنوان یکی از آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

علیرضا دباغ عبداللہی توضیح داد که این بنا در آبان ۱۴۰۰ پس از انتشار آگهی مزایده، به سرمایه‌گذار تحویل داده شد تا تحت نظارت اداره کل میراث فرهنگی مرمت و احیاء و به مجموعه اقامتی گردشگری تبدیل شود و با توجه به استقرار شرکت مذکور و آغاز به کار عملیات مرمت، لازم بود پوشش موقت داربست که روی بخش‌های مختلف خانه قرار داشت، برداشته شود و این کار هم انجام شد.

در آبان ماه ۱۴۰۲ سرمایه‌گذار جدید، برنده مزایده شد و مقرر گردید مطابق مقررات و طبق طرح مرمت ارائه شده، خانه خادم‌باشی احیاء و به مجموعه اقامتی و گردشگری تبدیل شود.

به گفته او نیروهای فنی شرکت سرمایه‌گذار، طبق طرح مرمت ارائه شده اقدام به آواربرداری و سبک‌سازی اولیه بنا کردند و بخشی از عملیات فنی مرمت نیز شروع شد و ناظران میراث فرهنگی، سرعت عملیات و جدیت سرمایه‌گذار را در بازدیدها ارزیابی می‌کردند.

وی اختلاف داخلی شرکای شرکت را علت کندی عملیات مرمت و حتی توقف آن اعلام کرد که در نهایت در اردیبهشت ماه ۱۴۰۲ منجر به خلع ید سرمایه‌گذار شده و بلافاصله با تهیه صورتجلسه‌ها و تکمیل فرم‌های لازم و طی تشریفات قانونی در آگهی مزایده صندوق توسعه و احیای بناهای تاریخی قرار گرفته است.

دباغ عبداللہی اعلام کرد که بالاخره در آبان‌ماه ۱۴۰۲ سرمایه‌گذار جدید، برنده مزایده شد و مقرر گردید مطابق مقررات و طبق طرح مرمت ارائه شده، خانه خادم‌باشی احیاء و به مجموعه اقامتی و گردشگری تبدیل شود.

طبق اظهارات معاون میراث فرهنگی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان اردبیل، بین اولین واگذاری بنا به پیمانکار و خلع ید و تعیین پیمانکار دیگر ۲ سال زمان طی شده است.

حیطه مسئولیت و فعالیت اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان اردبیل گسترده است و کارهای خوبی به خصوص در سال میلادی جاری یعنی ۲۰۲۳ که اردبیل به عنوان پایتخت گردشگری اکو هست، انجام می‌دهند. اما مردم انتظار دارند در مرمت خانه تاریخی خادم‌باشی، دست احیاگر آن اداره کل از دست فرسایشگر زمان پیشی بگیرد تا خانه تاریخی بجای اینکه در حسرت خادم‌باشی از بین برود، با همت اداره کل میراث فرهنگی جان بگیرد.

خانه تاریخی خادم باشی در اردبیل

ثبت ۲۸ خانه در فهرست میراث فرهنگی

طبق نظر رئیس گروه باستان‌شناسی اداره کل میراث فرهنگی اردبیل، قدمت برخی آثار و بناهای تاریخی این شهر به قبل از میلاد می‌رسد و اغلب در بافت تاریخی شهر با ۲۴۵ هکتار وسعت در محدوده مجموعه تاریخی و جهانی شیخ صفی‌الدین اردبیلی و خانه‌های همجوار آن بنا شده‌اند.

روح‌الله محمدی، اغلب آثار تاریخی این استان را مربوط به ادوار سلجوقیان، صفویان و قاجاریان می‌داند اما معتقد است خانه‌های تاریخی، به طور عمده به دوره قاجار مربوط می‌شوند و در هر دوره بازسازی شده‌اند و شمار خانه‌های تاریخی شناسایی شده در استان اردبیل بیش از ۳۵ واحد است.

فاطمه نوری، کارشناس فنی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اردبیل هم شمار خانه‌های تاریخی ثبت شده در فهرست میراث فرهنگی را ۲۸ واحد اعلام کرد که در اردبیل و برخی شهرستان‌های این استان از جمله خلخال، گرمی و نمین وجود دارد.